

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра економіки підприємства ім. проф. І.Н. Романенка

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан економічного факультету
д.е.н., проф. Діброва А.Д.

« _ » _____ 201_ р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри економіки підприємства
ім. проф. І.Н. Романенка
Протокол № 12 від «27» 05. 2019 р.
_____ Завідувач кафедри
д.е.н., проф. Рогач С.М.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ ”

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 051 “Економіка»

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 071 “Облік і оподаткування”

Розробник к.т.н., доцент, Чередніченко О.О.

Київ.

1. Опис навчальної дисципліни
 “ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ”

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітній ступінь	
Галузь знань	Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	“Економіка»
Освітній ступінь	бакалавр
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	Обов'язкова
Загальна кількість годин	60
Кількість кредитів ECTS	2
Кількість змістових модулів	2
Форма контролю	Екзамен
Показники навчальної дисципліни	
	денна форма навчання
Рік підготовки	1
Семестр	1
Лекційні заняття	30 год.
Семінарські заняття	30 год.
Самостійна робота	год.
Індивідуальні завдання	_____ год. _____ год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	4 год.

Опис навчальної дисципліни
“ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ”

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітній ступінь	
Галузь знань	Управління та адміністрування
Спеціальність	„Облік і оподаткування” «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітній ступінь	бакалавр
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	Обов’язкова
Загальна кількість годин	90
Кількість кредитів ECTS	3
Кількість змістових модулів	3
Форма контролю	Екзамен
Показники навчальної дисципліни	
	денна форма навчання
Рік підготовки	1
Семестр	1
Лекційні заняття	30 год.
Семінарські заняття	30 год.
Самостійна робота	30 год.
Індивідуальні завдання	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	4 год.

Анотація програми навчальної дисципліни «Історія економіки та економічної думки»

Мета вивчення: формування системи знань про основні етапи формування і напрями розвитку господарства та економічних учень, передумови та закономірності еволюції світового господарства, економічної науки, економічні концепції головних шкіл і напрямів економічної думки.

Предмет дисципліни: господарство країн світу в історичному розвитку, виникнення і розвиток економічних поглядів та ідей, що склались у систему.

Змістові модулі: господарство та економічна думка суспільств періоду первісної доби та початку XIX ст., світове господарство та основні напрями економічної думки XIX - XX ст.

History of economy and economic thought

Purpose of study: forming of the system of knowledges about the basic stages of forming and directions of development of economy and economic studies, preconditions and conformities to the law of evolution of world economic science, economic conceptions, main schools and directions of economic thought.

Article of discipline: origin and development of economic looks and ideas folded in the system.

Modules of maintenance: history of development of economy and economic thought of ancientworld, economy and economic thought epoches of dark ages, development of market economy and basic directions of economic thought, economy and economic thought, in the epoch of the managed markets relations.

История экономики и экономической мысли

Цель изучения: формирование системы знаний об основных этапах формирования и направлениях развития хозяйства и экономических учений, предпосылках и закономерностях эволюции всемирного хазяйства, экономической науки, экономических концепциях основных школ и направлений экономической мысли.

Предмет дисциплины: всемирное хозяйство в историческом развитии, возникновение и развитие экономических взглядов и идей, сложившихся в систему.

Модули содержания: история развития хозяйства и экономической мысли сообществ периода первобытнообщинного строя и начала XIX в., всемирное хозяйство и основные направления экономической мысли XIX – XX вв.

З дисципліни планується проведення таких видів занять, як лекції, семінари. Навчальним планом передбачено також організацію самостійної роботи студентів. Форми контролю знань студентів: проміжний контроль - модульні роботи; - підсумковий контроль - іспит; підсумкова оцінка визначається з урахуванням результатів роботи студентів протягом семестру.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: системно розглянути питання світового економічного процесу на різних етапах історії, сприяти розвитку творчого мислення студентів, надати оцінку різним соціально-економічним явищам і процесам, що відбуваються в історії. Сформувати здатність студентів використовувати знання про історичний розвиток господарств та економічної думки різних країн для розуміння генезису та закономірностей функціонування і розвитку економічних систем.

Завдання: на методологічних засадах цивілізаційної парадигми розвитку суспільства сформувати сучасне економічне мислення та світогляд студентів, забезпечити оволодіння ними знаннями та методами історичного аналізу економічних процесів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:** основні методи і прийоми вивчення господарських систем;

відмінності між господарськими системами;

чинники, що формують специфічну діяльність економічних суб'єктів господарських систем та генезис господарських систем;

основні особливості та загальну характеристику економічної думки кожного періоду розвитку світової цивілізації;

вміти: аналізувати економічні системи та їх розвиток, економічні погляди різних течій;

самостійно працювати з економічною літературою, відбирати теоретичний та фактологічний матеріал та систематизувати набуті економічні знання.

**МОДУЛЬНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ІСТОРІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ”**

Змістовий модуль		Тема	
№ з/п	Назва	№ з/п	Назва
1	Господарство та економічна думка суспільств періоду первісної доби та початку XIX ст.	1.1.	Предмет і метод історії економіки та економічної думки
		1.2.	Господарство первісного суспільства та його еволюція на етапі ранніх цивілізацій.
		1.3.	Особливості господарського розвитку та економічної думки періоду формування світових цивілізацій (VIII ст. до н.е. – V ст. н.е.)
		1.4.	Господарство та економічна думка суспільств Європейської цивілізації в період середньовіччя (V – XV ст.)
		1.5.	Формування передумов ринкової економіки в країнах Європейської цивілізації (XVI – перша половина XVII ст.)
		1.6.	Розвиток ринкового господарства в період становлення національних держав (друга половина XVII – перша половина XIX ст.)
2	Світове господарство та основні напрями економічної думки XIX - XX ст.	2.1.	Ринкове господарство країн Європейської цивілізації в період монополістичної конкуренції (друга половина XIX – початок XX ст.)
		2.2.	Особливості розвитку ринкового господарства та основні напрями економічної думки в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.)
		2.3.	Господарство та економічна думка в період державно-монополістичного розвитку суспільств Європейської цивілізації (перша половина XX ст.)
		2.4.	Розвиток національних економік країн Європейської цивілізації в системі світового господарства під впливом науково-технічної революції (друга половина XX ст.)
		2.5.	Світове господарство та основні напрями економічної думки на етапі інформаційно-технологічної революції (кінець XX – початок XXI ст.)
		2.6.	Економічний розвиток України в умовах радянської економічної системи та його трактування в економічній думці
		2.7.	Формування засад ринкового господарства в Україні (90-ті роки XX ст.)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ „ІСТОРІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ”

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

ГОСПОДАРСТВО ТА ЕКОНОМІЧНА ДУМКА СУСПІЛЬСТВ ПЕРІОДУ ПЕРВІСНОЇ ДОБИ ТА ПОЧАТКУ XIX ст.

ТЕМА 1. Предмет, методи дослідження історії економіки та економічної думки

Предмет історії економіки та економічної думки. Її місце в системі історичних та економічних дисциплін. Концепції періодизації історії економіки та економічної думки. Економічні відносини: їх суть, розвиток і шляхи вдосконалення. Зміна їх змісту під впливом різноманітних форм власності, господарювання, розвитку конкуренції товаровиробників. Взаємозв'язок соціально-економічних аспектів в історії економіки та економічної думки, їх суть та негативні наслідки в окремі історичні періоди. Загальні та специфічні риси історії економіки та економічної думки в галузях суспільного виробництва і окремих видах діяльності.

Методика історико-економічних досліджень. Критерії періодизації історії економіки та економічної думки. Класифікація методів дослідження.

ТЕМА 2. Господарство первісного суспільства та його еволюція на етапі ранніх цивілізацій

Господарський розвиток за первісної доби.

Первісний лад - відправна точка економічного розвитку всіх народів. Загальна характеристика господарської діяльності в умовах «родового комунізму». Етапи еволюції первіснообщинної формації (матріархат, патріархат).

Виникнення землеробства та перехід від привласнюючого господарства до відтворюючого. Трипільська культура. Зародження ремесла. Поява металічних знарядь. Черняхівська культура. Розпад первіснообщинного ладу та перехід до різних економічних структур класового суспільства /рабовласництво, феодалізм/.

ТЕМА 3. Особливості господарського розвитку та економічної думки періоду формування світових цивілізацій (VIII ст. до н.е. - V ст. н.е.).

Особливості розпаду первіснообщинного ладу і формування класового суспільства. Роль природних факторів. Особливості агрокультури. Економічна роль держави на Стародавньому Сході. Характерні риси «азіатського» способу виробництва.

Економічний розвиток Єгипту в епоху Прадавнього царства. Соціально-економічні зрушення епохи Середнього царства. Економічний розквіт єгипетської цивілізації в епоху Нового Царства. Давньоєгипетське рабовласництво та його особливості. Нерабські форми експлуатації вільного населення.

Умови раннього економічного підйому Стародавнього Межиріччя. Господарство Шумеру. Піднесення Аккаду. Економічний устрій Вавилону.

Розквіт Староавилонського царства в період царювання Хаммурапі. Економіка Новоавилонського царства. Причини раннього економічного підйому Індії.

Особливості східного рабства. Причини економічного підйому Стародавнього Риму. Господарство грецьких і римських колоній Північного Причорномор'я. Вплив Римської імперії на економічний розвиток Східнослов'янських племен.

Економічна думка Стародавнього Сходу. Стародавньої Греції та Стародавнього Риму

ТЕМА 4. Господарство та економічна думка суспільств Європейської цивілізації в період середньовіччя (V - XV ст.)

Господарство Європи в V - XV ст. загальна характеристика феодального ладу та його періодизація.

Економічна думка Середньовіччя. Перші економічні школи. Меркантилізм - теорія і практика. Фізіократи. Економічний устрій ранньої Візантії (IV - VII ст.).

Господарський лад давніх германців. Економіка франків часів «Саллічної правди». Французька сеньйорія XI -XIII ст. Феодальне законодавство XII - XIII ст. Розквіт маноріальної системи (XII ст.). Еволюція форм феодальної ренти в XIV - XV ст. Роль повстання Уота Тайлера. Криза кріпосницької системи господарства в XIV - XV ст. «Нове дворянство». Розвиток міського ремесла та торгівлі в XIV - XV ст.

Причини пізньої феодалізації німецького села. Закріпачення селянства в IX - XI ст. Феодальний маєток у Німеччині у XII - XIII ст. Форми експлуатації селянства в різних регіонах Німеччини (XIV - XV ст.). Соціально-економічні передумови формування Давньоруської держави. Господарство українських земель у V - XV ст.

Київська Русь у найважливіших літературних джерелах XI - XII ст. Розвиток продуктивних сил у сільському господарстві та посилення диференціації населення в районі Придніпров'я. Держава Романовичів у другій половині XIII - першій половині XIV ст.

Початок формування фільваркової системи господарства в Литовсько-Польський період. Посилення влади панів і закріпачення селян у XIV - XV ст. Виникнення козацьких поселень. Відродження ремесла та його розвиток у XIV - XV ст. Розвиток міст і міського самоврядування. Пожвавлення внутрішніх економічних зв'язків та зовнішньої торгівлі. Суспільно-економічна думка в Стародавній Русі.

ТЕМА 5. Формування передумов ринкової економіки в країнах Європейської цивілізації (XVI - перша половина XVII ст.).

Основні аспекти розвитку Європи в період переходу від феодального до індустріального суспільства. Досягнення науки і техніки. Географічні відкриття кінця XV - початку XVI ст. Голландія в XVI - XVII ст. як країна первісного нагромадження капіталу. Англія XVI - XVII ст. як класична країна первісного нагромадження капіталу з переважно промисловим типом капіталістичної економіки. Соціально-політичний розвиток України в XV - XVI ст. Загострення

національно-релігійних і соціальних суперечностей наприкінці XVI ст. Аграрні відносини в Україні у XVI - першій половині XVII ст. Українські суспільно-економічні традиції та вплив Заходу, відображені в літописних пам'ятках польсько-литовської доби.. Економічна думка часів українського Відродження початку XVII ст. Поширення економічних знань у системі теологічної освіти. Києво-Могилянській колегіум. Наукові гуртки Є. Плетенецького та П. Могили.

ТЕМА 6. Розвиток ринкового господарства в період становлення національних держав (друга половина XVII - перша половина XIX ст.)

Промисловий переворот. Політика протекціонізму та меркантилізму. Індустріалізація. Перші фабрики. Поширення парових машин. Розвиток гірничої промисловості. Розвиток фінансового капіталу. Особливості аграрного розвитку. Ліквідація феодално-кріпосницьких відносин. Майнова диференціація селянства.

Міжнародні економічні відносини. Утворення колоніальних володінь, як фактор формування світового ринку. Міжнародний поділ праці. Внутрішньогалузева спеціалізація. Імпорт сировини з колоніальних країн та експорт капіталу. Міжнародні міграційні процеси. Зміни у валютних відносинах між країнами.

Аграрний розвиток країн Центральної та Східної Європи. Особливості генезису капіталізму у Франції. Соціально-економічні передумови і наслідки французької буржуазної революції. Економічна відсталість Німеччини у XVIII - першій половині XIX ст. Аграрні реформи першої половини XIX ст.

Розпад японського феодалізму. Роль торгово-лихварського капіталу. Переродження дворянства. Мануфактурне будівництво. Ліквідація ізоляції країни.

Класична школа політичної економії, характерні особливості класичної політичної економії. Економічна теорія фізіократів у Франції. Економічне вчення А. Сміта. Д. Рікардо - економіст епохи промислової революції. Еволюція класичної політичної економії в першій половині XIX ст. Завершення класичної традиції. Економічна думка початку XIX ст. в Англії. Т. Мальтус. Економічна думка початку XIX ст. у Франції. Ж.Б. Сей. Економічне вчення Дж.С. Мілля. Економічна теорія в США. К.Ч. Кері.

Аграрна революція. Мануфактурний період української промисловості. Соціально-економічні наслідки визвольної війни 1648 - 1654 рр. Економічна політика Б.Хмельницького. Економічний стан Лівобережної України за часів гетьманщини. Зрушення у внутрішній та зовнішній торгівлі після розподілу України в 1654 р. Остаточне закріпачення селян на Лівобережній Україні у другій половині XVIII ст. Зміна правового статусу козацтва. Об'єднання фінансової системи Лівобережної України з фінансовою системою Росії.

Господарський розвиток Слобідської України. Колонізація Південної України. Господарство Запорізької Січі. Колонізація Запоріжжя та причорноморських степів.

Розвиток українського національного ринку. Фінанси. Соціально-економічне становище Правобережної України. Економіка Галичини під владою

Австрії. Реформи Йосипа II. Ідемнізаційний борг. Сервітути. Економічний стан Буковини.

Первісне нагромадження капіталу. Економічна політика Миколи I, її результати. Грошово-кредитна реформа С.Ф. Канкріна. Економічна думка в роки Визвольної війни 1548 - 1654 рр. Антиколонізаційний та антикріпосницький зміст «Історії Русів» (20-ті роки XIX ст.).

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ XIX - XX ст.

ТЕМА 7. Ринкове господарство країн Європейської цивілізації в період монополістичної конкуренції (друга половина XIX - початок XX ст.).

Розвиток народного господарства Франції. Парцелярне господарство. Причини промислового відставання Франції. Концентрація виробництва та утворення монополій. Роль Французького банку. Втрата Англією промислової монополії. Розширення територіальної експансії та її наслідки. Особливості монополізації економіки. Централізація банківського капіталу. Аграрна криза та загострення аграрних проблем Великобританії. Соціально-економічні передумови буржуазної революції у Німеччині 1848 - 1849 рр. та її наслідки. Промисловий переворот, його особливості. «Прусський шлях» розвитку капіталізму в сільському господарстві. Територіальна експансія США. Внутрішня колонізація. Нерівномірність розвитку Півночі та Півдня США. «Американський» шлях розвитку капіталізму в сільському господарстві. Промисловий переворот у США, його особливості. Економічний підйом у США в останній третині XIX ст. та його причини. Монополізація економіки. Трестування промисловості. Аграрна криза останньої чверті XIX ст. та структурні зрушення в аграрному секторі США. Розпад японського феодалізму. Роль торгово-лихварського капіталу. Переродження дворянства, мануфактурне виробництво. Буржуазна революція 1868 р. і початок «перетворень Мейдзі», аграрна реформа.

Особливості розвитку класичного напрямку політичної економії від середини XIX ст. Переважання теоретичного впливу школи Ж.Б. Сея та його послідовників, а також Дж. С. Мілля. Різні течії у політичній економії. Аналіз теорії цін Д. Рікардо та К. Маркса. Оцінка трудової теорії цінності Маркса, вчення про розподіл, додаткову вартість, експлуатацію та ін.

Критичний напрям політичної економії. Формування соціалістичних ідей. Економічні вчення соціалістів - утопістів. С. Сісмонді - родоначальник економічного романтизму. Економічна концепція П.Ж. Прудона. Економічні погляди К. Родбертуса. Економічна програма Ф. Лассаля. Економічні погляди К.А. Сен-Сімона, П.І. Фур'є, Р. Оуена. Виникнення і розвиток марксистської економічної теорії. Формування і методологія марксистської політичної економії. Основні ідеї "Капіталу" К. Маркса. Теоретичні проблеми економічного вчення марксизму. Німецька національна політична економія. Економічні дослідження нової історичної школи.

ТЕМА 8. Особливості розвитку ринкового господарства та основні напрямки економічної думки в Україні (друга половина ХІХ - початок ХХ ст.).

Передумови падіння кріпосного права в Східній Україні в 1861 р. Позиція революційної демократії. Основні положення й економічні наслідки реформи зі звільненням селян (1861 р.) у Російській імперії. Особливості реформи 1861 р. у Правобережній Україні. Зародження кооперативного руху. Початок промислового перевороту в Україні та промисловий підйом 90-х років ХІХ ст. Індустріалізація. Аграрні реформи та розвиток сільського господарства в 60-х роках ХІХ ст. - на початку ХХ ст. Внутрішня і зовнішня торгівля. Фінанси і кредит. Розвиток металургії, вугільної та залізорудної промисловості. Будівництво залізниць. Створення монополістичних об'єднань та акціонерних товариств. Роль іноземного капіталу. Розвиток торгівлі. Товарна номенклатура українського експорту та імпорту. Боротьба протекціонізму і фритредерства. Банківська система. Грошова реформа С.Ю. Вітте. Основні економічні показники розвитку економіки Східної України в 1913 р.

Економічне становище західноукраїнських земель в кінці ХІХ - на початку ХХ ст. Внесення М.І. Туганом-Барановським у наукову свідомість засад австрійської школи у праці «Учение о предельной полезности хозяйственных благ, как причине их ценности» (1890). Перша спроба синтезу М.І. Туганом-Барановським теорії трудової цінності з теорією граничної корисності в дусі А. Маршалла. Розвиток теорії потреб на підставі теорії граничної корисності О. Білімовичем. Досліди економічного стану Галичини, її сільського господарства, різних форм землеволодіння та їх ефективності тощо у працях В. Будзиновського, Д. Танячкевича, В. Барвінського та інших західноукраїнських діячів. Їхні погляди на шляхи реформування економіки, підтримки українського селянства, розвитку кооперації, кредиту. Внесок економістів - соціалістів в історію економічної думки. Праці з історії економічних вчень М. Бунге, М. Тугана-Барановського, Т. Осадчого, В. Левитського, П. Ляшенка, О. Миклашевського, П. Єфименко, М. Грушевського, В. Модзалевського та ін. Аграрні економічні проблеми у працях українських економістів В. Косинського, Ф. Щербини, М. Левитського, П. Ляшенка, Т. Осадчого, а також теоретиків та істориків української сільськогосподарської кооперації К. Мацієвича, Б. Матроса, В. Доманицького, К. Маньковського та ін. Внесок економістів соціальної школи у дослідження проблем монополій та відповідної економічної політики. Різні концепції ролі монополій в еволюції капіталістичного суспільства.

Загальні умови і основні напрями розвитку економічних досліджень в Україні. Витоки і напрями формування основних політико-економічних шкіл.

ТЕМА 9. Господарство та економічна думка в період державно-монополістичного розвитку суспільств Європейської цивілізації (перша половина ХХ ст.).

Економічні наслідки Першої світової війни для економіки Франції. Промисловий підйом у 20-ті роки ХХ ст. та його причини. Посилення процесу

концентрації виробництва і капіталу. Становище в аграрному секторі. Економічна криза 1930 - 1934 рр. Вплив Першої світової війни на англійську економіку. Економічний застій в повоєнне десятиріччя. Зовнішньоекономічне становище Англії. Посилення процесу централізації капіталу. Вплив світової економічної кризи 1929 - 1933 рр. на англійську економіку. Передвоєнна депресія. Аграрні проблеми. Валютно-фінансова політика.

План Дауеса. План Юнга. Криза 1929 - 1933 рр. в економіці Німеччини. Економічна політика фашизму. Мілітаризація німецької економіки.

Вплив Першої світової війни на економіку США. Промисловий підйом 20-х років ХХ ст. Стабілізація народного господарства. Світова економічна криза 1929 - 1933 рр. «Новий курс» Ф. Рузвельта та його значення. Загострення аграрної кризи. Зовнішньоекономічна експансія США.

Вплив Першої світової війни на економіку Японії. Промисловий підйом 20-х років ХХ ст. Завершення формування дзайбацу. Криза 1929 - 1939 рр. Мілітаризація економіки. Роль Японії в підготовці до Другої світової війни.

Маржиналізм. Становлення неокласичної традиції в економічній теорії. Маржинальна революція. Австрійська школа маржиналізму. К. Менгер, О. Бем-Баверк, Ф. Візер. Економічні погляди А. Маршалла: кембриджська школа. Економічне вчення Дж.Б. Кларка: американська школа. Лозаннська школа. Л. Вальрас, В. Парето. Кейнсіанство та його еволюція. Історичні передумови виникнення кейнсіанства. Економічне вчення Дж.М. Кейнса. Еволюція кейнсіанства.

Економічне становище України в 1914 - 1921 рр. Економічні наслідки Першої світової війни для української економіки. Соціально-економічна політика Центральної Ради. Посилення кризових явищ в економіці. Брестський мирний договір. Ліквідація Центральної Ради і утворення Української гетьманської держави. Економічні заходи гетьманського уряду. Крах гетьманського уряду і утворення Директорії. Економічна програма і земельний закон Директорії.

Розпад Австро-Угорської імперії та утворення нових європейських держав. Становище й статус українців у Польщі, Румунії та Чехословаччині. Соціально-економічне становище Західноукраїнських земель. Основні напрямки розвитку. Аграрний характер економіки. Аграрні реформи у Польщі, Румунії та Чехословаччині. Погіршення становища українських селян як наслідок цих реформ. Основні напрями розвитку економічної теорії в період 1917 - кінця 20-х років. Основні течії суспільно-економічної думки та стан їх вивчення в сучасній українській історико-економічній літературі.

ТЕМА 10. Розвиток національних економік країн Європейської цивілізації в системі світового господарства під впливом науково-технічної революції (друга половина ХХ ст.).

Економіка країн світу в роки Другої світової війни. Наслідки Другої світової війни. Післявоєнне відновлення. Динаміка і структурні зміни господарського розвитку другої половини 40 - 60-х років ХХ ст. Технічний переворот у сільському господарстві. Посилення державного регулювання економіки. Остаточний розпад колоніальної системи. Зміни напрямів зовнішньоекономічних

зв'язків. Новий етап націоналізації та його соціально-економічні результати. Нові індустріальні країни: їх становлення та економічний розвиток.

Вплив Другої світової війни на економіку Франції. Відбудова господарства. Повоєнна націоналізація. Економічні підсумки «плану Маршалла». Модернізація промисловості в 50-х роках. Технічний переворот у сільському господарстві. Посилення державного регулювання економіки. Економічна політика голлізму. Посилення концентрації та централізації капіталу. Посилення нестійкості економічного розвитку Франції в 70-ті роки. Соціально-економічна політика блоку лівих сил після переходу до влади на початку 80-х років. Новий етап націоналізації та її соціально-економічні результати.

Економічні наслідки Другої світової війни для економіки Великобританії. Поглиблення кризи британської імперії. Післявоєнне відновлення. Часткова націоналізація в Англії. Розвиток економіки в 40 - 50 рр. Особливості державного регулювання англійської економіки. Зрушення в промисловості. Індустріалізація сільського господарства. Уповільнення темпів економічного розвитку Великобританії в кінці 50 - 60-х років. Посилення втручання держави в економіку. Фінансові проблеми. Загострення економічних протиріч у 70-ті на початку 80-х рр. Погіршення зовнішньоекономічних позицій Великобританії. Економічна політика М. Тетчер.

Економічні наслідки Другої світової війни для економічного розвитку Німеччини. Післявоєнна реконструкція економічного і політичного життя Німеччини. Утворення ФРН. Економічні заходи окупаційних властей. Грошова реформа 1949 р. «План Маршалла» та його роль у відродженні німецької економіки. Західнонімецьке «економічне диво» 50-х рр. і фактори, що його зумовили.

Економічні наслідки Другої світової війни для господарства США. Посилення позиції США у світовому капіталістичному господарстві. Післявоєнні реконструкції. Циклічний розвиток економіки США наприкінці 40-х і протягом 50-х років. Посилення державномонополістичного регулювання економіки США. Економічний підйом 60-х років. Вплив науково-технічної революції на розвиток економіки США. Структурні кризи та їх вплив на економічний розвиток США в 70-ті - на початку 80-х років. Економічна політика адміністрації Р. Рейгана та її результати.

ТЕМА 11. Світове господарство та основні напрямки економічної думки на етапі інформаційно-технологічної революції (кінець ХХ - початок ХХІ ст.).

Роль Великобританії у світовому господарстві ХХІ ст.

Соціально-економічні наслідки об'єднання Німеччини. Економічний розвиток Німеччини на початку ХХІ ст.

Зовнішньоекономічна та валютно-фінансова політика адміністрації Б. Клінтона. Розвиток господарства США наприкінці ХХ - початку ХХІ ст.

Економічний розвиток Японії у ХХІ ст.

ТЕМА 12. Економічний розвиток України в умовах радянської економічної системи та його трактування в економічній думці.

Встановлення радянської влади в Україні. Націоналізація землі, промислових підприємств і торгівлі більшовицьким режимом. Політика «воєнного комунізму». Дискусії щодо доцільності запровадження політики «воєнного комунізму» в Україні. Зародження планової системи. Розробка плану ГОЕЛРО, районування та його вплив на економіку України. Загострення економічних і соціальних суперечностей як результат політики «воєнного комунізму». Перехід від політики «воєнного комунізму» до економічних методів організації виробництва та споживання в роки НЕПу. Аналіз соціально-економічних причин переходу до НЕПу. Відновлення товарно-грошових відносин і ринку та їх роль у піднесенні економіки України. Значення приватного капіталу.

Нова економічна політика і відбудова народного господарства України у 20-х роках ХХ ст. Продподаток як система відносин між селянством і державою. Форми власності в сільськогосподарському виробництві. Відродження кооперації, аналіз різних її форм, їх роль у відбудові аграрного сектора України. Перебудова системи управління промисловістю, госпрозрахунок. Шляхи організації промисловості за різними формами власності. Спроби залучення іноземного капіталу (консесії). Грошова реформа 1922 - 1924 рр. Утворення Держбанку та системи спеціалізованих банків. Форми фінансово-кредитного регулювання багатокладної економіки. Згорання НЕПу.

Сталінська індустріалізація та її наслідки. Продовольча ситуація в першій половині 30-х років. Голодомор 1933 р. Кредитна та податкова реформи 1929 - 1933 рр. Перехід до галузевої системи управління промисловістю. Екстенсивний характер її розвитку. Згорання товарно-грошових відносин, модифікація системи НЕПу у командно-адміністративну господарську систему. Розвиток народного господарства в умовах тоталітарного режиму та командно-адміністративної системи.

Народне господарство УРСР у другій половині 30-х років ХХ ст. Західноукраїнські землі в 20 - 30-х роках. Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки та економічна політика її уряду. Негативний вплив світової економічної кризи 1929 - 1933 рр. на економіку Західної України. Застійні явища в промисловому розвитку. Зростання безробіття.

Соціально-економічний розвиток України в 50 - 60-ті роки. Характерні риси й особливості розвитку української економіки наприкінці 50-х та у 60-ті роки. Елементи волюнтаризму в теоретичному і практичному керівництві народним господарством. Розвиток промисловості, транспорту, будівництва. Структурні, кількісні та якісні зрушення у найважливіших галузях економіки. Головні напрями НТП.

Нагромадження протиріч у промисловості і сільському господарстві. Криза планової Економіка України в 70 - 80-ті роки. Концепція змішаної соціалістичної економіки у працях економістів немарксистського напрямку. Проблеми збереження ринку, цінового механізму, конкуренції, різних форм власності, традиційної фінансово-кредитної системи тощо у працях Я. Діманшетина,

О. Звоницького, В. Зейлінгера, К. Клопотова, Л. Діца, М. Соболева, Л. Яснопольського, О. Золотарьова, П. Покорського, Ю. Каменського та ін.

Економічна думка 60-х - початку 90-х років ХХ ст. Осмислення процесу розвитку) економічної науки. Основні напрями розробки проблем економічної теорії в українській економічній літературі 60 - 70-х років. Формування в економічній літературі 80-х років засад якісно нової концепції розвитку економіки. Економічна думка українського зарубіжжя.

ТЕМА 13. Формування основ ринкового господарства в Україні (90-ті роки ХХ ст.).

Економіка України після проголошення незалежності. Труднощі розвитку її народного господарства та їх причини: економічна залежність від республік колишнього Союзу, особливо Росії, розрив господарських зв'язків, що існували: нестача основних паливно-енергетичних ресурсів; значна частка військово-промислового комплексу в промисловості України. Конверсія. Важке становище сільського господарства.

Загострення економічної кризи в Україні та падіння життєвого рівня населення. Спроби вдосконалення кредитно-фінансової системи. Вихід з «рубльової» зони. Збільшення бюджетного дефіциту. Прийняття соціальних програм. Загострення економічних проблем та пошук шляхів їх подолання. Урядові та альтернативні програми виходу з економічної кризи.

Економічна політика президентів Л. Кравчука та Л. Кучми. Грошова реформа 1996 р. і шляхи підтримання курсу гривні.

Господарство України у ХХІ ст. Основні тенденції економічного розвитку України у перспективі.

Розвиток економічної теорії в сучасній Україні.

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ»**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л	сем	сам
1	2	3	4	5
Змістовий модуль I. Господарство суспільств періоду первісної доби та початку XIX ст.				
1. Предмет і метод економічної історії	9	2	1	6
2. Господарство первісного суспільства та його еволюція на етапі ранніх цивілізацій.	10	2	2	6
3. Особливості господарського розвитку періоду формування світових цивілізацій (VIII ст. до н.е. – V ст. н.е.)	12	3	3	6
4. Господарство суспільств Європейської цивілізації в період середньовіччя (V – XV ст.)	13	4	3	6
5. Формування передумов ринкової економіки в країнах Європейської цивілізації (XVI – перша пол. XVII ст.)	12	3	3	6
6. Розвиток ринкового господарства в період становлення національних держав (друга половина XVII – перша половина XIX ст.)	14	4	4	6
Разом за змістовим модулем 1	70	18	16	36
Змістовий модуль II. Світове господарство XIX - XX ст.				
7. Ринкове господарство країн Європейської цивілізації в період монополістичної конкуренції (др. пол. XIX – початок XX ст.)	13	3	4	8
8. Особливості розвитку ринкового господарства в Україні (др. пол. XIX – поч. XX ст.)	10	2	2	6
9. Господарство в період державно-монополістичного розвитку суспільств Європейської цивілізації (перша половина XX ст.)	11	3	2	6
10. Розвиток національних економік країн Європейської цивілізації в системі світового господарства під впливом НТР (др. пол. XX ст.)	10	2	2	6
11. Світове господарство на етапі інформаційно-технологічної революції (кінець XX – поч. XXI ст.)	8	2	-	8
12. Економічний розвиток України в умовах радянської економічної системи	12	-	2	10
13. Формування засад ринкового господарства в Україні (90-ті роки XX ст.)	12	-	2	10
Разом за змістовим модулем 2	80	12	14	54
Усього годин	150	30	30	90

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і метод економічної історії	1
2	Господарство первісного суспільства та його еволюція на етапі ранніх цивілізацій.	2
3	Особливості господарського розвитку періоду формування світових цивілізацій (VIII ст. до н.е. – V ст. н.е.)	3
4	Господарство суспільств Європейської цивілізації в період середньовіччя (V – XV ст.)	3
5	Формування передумов ринкової економіки в країнах Європейської цивілізації (XVI – перша половина XVII ст.)	3
6	Розвиток ринкового господарства в період становлення національних держав (друга половина XVII – перша половина XIX ст.)	4
7	Ринкове господарство країн Європейської цивілізації в період монополістичної конкуренції (др. пол. XIX – початок XX ст.)	4
8	Особливості розвитку ринкового господарства в Україні (др. пол. XIX – поч. XX ст.)	3
9	Господарство в період державно-монополістичного розвитку суспільств Європейської цивілізації (перша пол. XX ст.)	2
10	Розвиток національних економік країн Європейської цивілізації в системі світового господарства під впливом НТР (др. пол. XX ст.)	2
11	Світове господарство на етапі інформаційно-технологічної революції (кінець XX – поч. XXI ст.)	3

Самостійна робота під керівництвом НПП

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Економічні відносини: їх суть, розвиток і шляхи вдосконалення.	2
2	Загальна характеристика господарської діяльності в умовах «родового комунізму».	2
3	Господарський розвиток періоду формування світових цивілізацій (VIII ст. до н.е. – V ст. н.е.)	2
4	Торгівля, кредит, фінанси у середньовіччі..	2
5	Економічний розвиток Європи в період переходу від феодального до індустріального суспільства.	2
6	Розвиток ринкового господарства в період становлення національних держав (друга половина XVII – перша половина XIX ст.)	2
7	Ринкове господарство країн Європейської цивілізації, США та Японії в період монополістичної конкуренції (др. пол. XIX – початок XX ст.)	2
8	Економічне становище західноукраїнських земель в кінці XIX - на поч. XX ст.	2
9	Господарство в період державно-монополістичного розвитку суспільств Європейської цивілізації, США та Японії (перша половина XX ст.)	2
10	Динаміка і структурні зміни господарського розвитку суспільства у др. пол. 40 - 60-х років XX ст.	2
11	Нові індустріальні країни: їх становлення та економічний розвиток.	2
12	Економічний розвиток України в умовах радянської економічної системи	4
13	Господарство України у XXI ст.	4
	Разом	30

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Критерії оцінки виконання навчальних завдань є одним з основних способів перевірки знань, умінь і навичок студентів з дисципліни “Економічна історія”. При оцінці завдань за основу слід брати повноту і правильність їх виконання. Необхідно враховувати такі вміння і навички студентів:

- диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання;
- викладати матеріал логічно й послідовно;
- користуватися додатковою літературою.

Розрахунки рейтингу з дисципліни “Економічна історія”

Вивчення дисципліни в робочому навчальному плані передбачено в одному навчальному семестрі:

Лекції – 30 год., практичних занять – 30 год., самостійної та індивідуальної роботи – 30 год., що в сумі становить 90 год. (3 кредитів ECTS). Після вивчення дисципліни запланований іспит. Тривалість навчального семестру – 15 тижнів.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль		Рейтинг з навчальної роботи, $R_{НР}$	Рейтинг з додаткової роботи, $R_{ДР}$	Рейтинг штрафний $R_{ШТР}$	Підсумкова атестація	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2					
0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100

Примітки. Відповідно до «Положення про кредитно-модульну систему навчання в НУБіП України», затвердженого ректором університету 03.04.2009 р., рейтинг студента з навчальної роботи $R_{НР}$ стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою

$$R_{НР} = \frac{0,7 \times (R_{ОМ}^{(1)} \times K_{ОМ}^{(1)} + R_{ОМ}^{(2)} + K_{ОМ}^{(2)} + \dots + R_{ОМ}^{(n)} + K_{ОМ}^{(n)})}{K_{дис}} + R_{ДР} - R_{ШТР},$$

де $R_{ЗМ}^{(1)}, \dots, R_{ЗМ}^{(n)}$ – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K_{ЗМ}^{(1)}, \dots, K_{ЗМ}^{(n)}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{дис} = K_{ЗМ}^{(1)} + \dots + K_{ЗМ}^{(n)}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі;

$R_{ДР}$ – рейтинг з додаткової роботи;

$R_{ШТР}$ – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K_{ЗМ}^{(1)} = \dots = K_{ЗМ}^{(n)}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{НР} = 0,7 \cdot (R_{ЗМ}^{(1)} + \dots + R_{ЗМ}^{(n)}) + R_{ДР} - R_{ШТР} \cdot n$$

Рейтинг з додаткової роботи $R_{ДР}$ додається до $R_{НР}$ і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R_{штр}$ не перевищує 5 балів і віднімається від $R_{нр}$. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ
з дисципліни
"ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ"**

Економічний розвиток східнослов'янських племен.

Тшинецько-комарівська культура. Білогрудівська культура. Чорноліська культура. Пшеворська культура. Зарубинецька культура. Антське державне об'єднання. Черняхівська культура.

Економічний розвиток Київської Русі.

Соціально-економічні передумови формування Давньоруської держави. Утворення державності у східних слов'ян. Господарство українських земель у V - XV ст. Процес феодалізації селян і земельні відносини. Категорії залежного населення. Політичний розвиток Київської держави. Хрещення України - Русі як фактор європеїзації. Посилення зв'язків Київської держави з європейським світом. Розвиток продуктивних сил у сільському господарстві та посилення диференціації населення в районі Придніпров'я. Ремесла. Міста. Торгівля. Фінанси. Відбиття економічної політики київських князів та соціально-економічних уявлень різних верств українського населення Київської Русі у найважливіших літературних джерелах XI - XII ст. Роль християнства у розвитку економічної культури українців; економічні ідеї у «Слові про закон і благодать» київського митрополита Іларіона (XI ст.); економічна дійсність у «Слові» Данила Заточника (кінець XII ст.)

Господарський розвиток Галицько-Волинської держави.

Причини феодального роздроблення східнослов'янських земель. Зростання феодального землеволодіння. Вотчини і «держави». Громади і дворища. Форми ренти. Галицько-Волинська держава та її зв'язки з країнами Центральної Європи. Галицько-Волинське князівство у боротьбі за збереження української державності. Загарбання українських земель і зміни у земельних відносинах. «Галицько-Волинський літопис» як зведення найвидатніших творів з історії українського й міжнародного права (XIII ст.). Початок внесення у свідомість українців католицької економічної доктрини з початком польської експансії в Галичину (XIII ст.).

Господарство Запорізької Січі.

Виникнення козацьких поселень: причини і наслідки. Січове та індивідуальне господарство. Форми землеволодіння. Ремесло і промисли. Торгівля та фінанси. Аграрна політика царського уряду у 50-х роках XVIII ст. Колонізація Запоріжжя причорноморських степів. Зруйнування Запорізької Січі та її наслідки.

Економічне становище України в роки Хмельниччини.

Наслідки Національно-визвольної революції 1648 р. Зміни у соціально-економічному житті України. Утворення Української козацької держави. Економічна політика Б. Хмельницького. Занепад фільварково-панщинної системи. Комутація ренти. Занепад автономії в Україні. Розвиток Української держави у складі феодально-кріпосницької Російської імперії.

Господарство Гетьманської України та Слобожанщини в другій половині XVII -XVIII ст.

Економічна політика гетьманського уряду і російських царів. Економічний стан Лівобережної України за часів гетьманщини. Підвищення рівня агрокультури. Еволюція форм землеволодіння та посилення позицій верхівки козацької старшини. Розвиток ремесла. Виникнення нових міст і збільшення міського населення. Магдебурзьке право. Остаточна ліквідація автономії Гетьманської України та Слобожанщини. Перерозподіл земельної власності. Остаточне закріпачення селян у Лівобережній Україні в другій половині XVIII ст. Зміна правового статусу козацтва. Посилення зв'язків поміщицького господарства з ринком. Розвиток мануфактурної промисловості. Посилення експлуатації селян і розповсюдження панщини. Міграційні процеси та освоєння нових земель, Вплив економіки Росії на земельні відносин другої половини XVII - XVIII ст. Об'єднання фінансової системи Лівобережної України фінансовою системою Росії.

Господарство Правобережної та Західної України в др. половині XVII - XVIII ст.

Соціально-економічне становище Правобережної України. Відновлення козацтва на Правобережжі. Народна і магнатська колонізація земель. Зміцнення феодальної власності на землю. Розподіл земельної власності. Фільварково-панщинна система. Комутація ренти повторне закріпачення селян. Розвиток агрокультури. Розвиток товарності сільського господарства. Зародження мануфактурного виробництва. Економічний занепад українського Закарпаття. Економіка Галичини під владою Австрії. Реформа Йосипа II. Економічний стан Буковини.

Розвиток загальноукраїнського ринку.

Формування національного ринку. Внутрішня і зовнішня торгівля. Торги, базари контрактів ярмарки, біржі. Постійна, аукціонна торгівля. Економічна консолідація українських: земель. Посилення торгових зв'язків із західними країнами та Росією. Формування фінансово грошової системи. Подальший розвиток товарності сільського господарства і промисловості Занепад національного ринку в умовах недержавності, залежності від інших країн і феодально кріпосницьких відносин. Вплив антиукраїнської політики Речі Посполитої на формування ринку Протекціоністська зовнішньоекономічна політика російського уряду. Перетворення українсько торгівлі на колоніальну. Розвиток банківської системи і кредиту.

Аграрні реформи та розвиток сільського господарства в 60-х роках XIX ст. – на початку XX ст.

Скасування кріпосного права в Австрійській імперії (1848 р.) та його законодавче оформлення. Мобілізація земельної власності. Розширення на західноукраїнських землях та міграція до Америки і Канади. Відставання промислового розвитку Західної України від інших регіонів Австро-Угорської імперії. Колоніальний характер галузевої структури західноукраїнської промисловості. Передумови скасування кріпосного права у Російській імперії. Основні положення та економічні наслідки реформи зі звільнення селян (1861 р.)

у Російській імперії. Розшарування селянства. Капіталістична еволюція поміщицьких господарств. Штучне аграрне перенаселення. Столипінська аграрна реформа. Посилення спеціалізації і товарності сільгоспвиробництва. Початок промислового перевороту в Україні та промисловий підйом 90-х років ХХ ст.

Становлення індустріального суспільства в Японії.

Розпад японського феодалізму. Роль торгово-лихварського капіталу. Переродження дворянства. Мануфактурне виробництво. Економічне становище Японії до середини ХІХ ст. Буржуазна революція 1868 р. і початок «перетворень Мейдзі». Аграрна реформа та особливості промислового перевороту в Японії. Особливості генезису капіталізму в Японії. Зміни в соціально-економічному ладі японського села. Капіталістична індустрія та її особливості. Насадження «казенного» капіталізму. Передача державних підприємств у приватні руки. Фінансовий капітал та його специфіка. Монополізація промисловості. Експансіоністські спрямування Японії.

Кооперативний рух в Україні.

Зародження і розвиток кооперативного руху в Україні. Передумови виникнення української кооперації, види та найважливіші напрями її діяльності. Кооперація, як рух економічної самооборони громадянства. Занепад перших українських кооперативів, його причини. Пожвавлення кооперативної діяльності у 1890-х роках. Артільний рух. Кредитні товариства. Західноукраїнська кооперація. Кредитна і виробнича кооперація.

Фінансово-кредитна система в Україні (ХІХ - початок ХХ ст.).

Фінансово-кредитна система в Україні до 30-х років ХІХ ст. Фінансова реформа М. Сперанського. Причини і наслідки грошової реформи російського уряду 1839 - 1843 рр. Фінансова реформа 1862 р. Наслідки „золотої” реформи 1867 р. Грошові реформи Австро-Угорщини на західноукраїнських землях. Вдосконалення кредитно-банківської системи. Зв'язки банківського капіталу з промисловим.

Стан економіки, рівень освіти та економічних уявлень в Україні від середини ХІХ ст.

Поширення ідей економічного лібералізму у Східній Україні та їх модифікація на ґрунті кріпосницької та після реформи 1861 р., напівкріпосницької економічної дійсності. І. Вернадський як історик економічних вчень і теоретик політичної економії класичного напрямку. Вихід уявлень І. Вернадського за межі класичної традиції А. Сміта і його «Очерк общинних уявлень М. Чернишевського. Ідеї економічного лібералізму у працях видатного українського статистика Д. Журавського. Його пропозиції щодо шляхів розвитку сільського господарства, промисловості, фінансової політики держави, реформування соціально-економічних відносин. Праця П. Цехановського «Значение Адама Смита в истории политико-экономических систем». Розвиток поглядів класиків на працю та її соціальна інтерпретація М. Вольським. Київська «Реально-психологічна школа». Політико-економічна концепція її засновника М. Бунге. Еволюція його уявлень щодо класичного принципу повної свободи економічної діяльності. Особливості підходу до

проблеми державного втручання в економіку. Пояснення ціноутворення, виробництва й розподілу на основі теорії попиту - пропозиції. Питання економічної політики у працях Д. Піхна. М. Зібер - перший науковий популяризатор вчення К. Маркса в Росії та Україні. Погляди М. Косовського на місце економічної теорії марксизму у розвитку класичної школи. Інтерпретація окремих положень теорії К. Маркса у працях С. Подолинського; його соціалістичні уявлення. Внесення М.І. Туганом-Барановським у наукову свідомість засад австрійської школи у праці «Учение о предельной полезности хозяйственных благ, как причине их ценности» (1890). Погляд на соціальний аспект розподілу. Теорія промислових криз М.І. Тугана-Барановського як перша в світі теорія економічної кон'юнктури; його внесок у монетарну економіку в аспекті становлення неокласичного синтезу.

Економічна політика українських урядів доби національно-визвольної революції (1917 - 1920 рр.)

Економічні наслідки Першої світової війни для української економіки. Економічна і політична криза на початку 1917 р. Створення УНР. Соціально-економічна політика Центральної Ради. Брестський мирний договір. Економічні заходи гетьманського уряду. Розробка аграрного законодавства. Відновлення фінансово-кредитної системи. Наслідки посилення залежності України від західних союзників. Економічний курс Директорії. Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки та економічна політика її уряду. Земельна реформа. Анексія західноукраїнських земель Польщею, Румунією та Чехословаччиною. Їх другорядні позиції в національних економічних комплексах цих держав.

Економічна політика більшовиків в Україні (1919 - 30-ті роки ХХ ст.).

Націоналізація землі, промислових підприємств, торгівлі більшовицьким режимом. Ліквідація товарно-грошових відносин. Політика «воєнного комунізму». Економічні та політичні наслідки продрозкладки. Спроби ліквідації товарного виробництва на селі. Голод 1921 - 1923 рр. Нова економічна політика і відбудова народного господарства України у 20-х роках. Денаціоналізація підприємств. Відновлення торгівлі та товарно-грошових відносин, Розвиток кооперації. Грошова реформа 1922 р. Підсумки і значення НЕПу. Сталінська індустріалізація та її наслідки. Колективізація сільського господарства УРСР у другій половині 30-х років. Голодомор 1932 - 1933 рр. Західноукраїнські землі в 20 - 30-х роках ХХ ст. Повоєнна відбудова промисловості. Негативний вплив світової економічної кризи 1929 - 33 рр. на економіку Західної України. Стан сільського господарства і колонізаторська політика Польщі. Чехословаччини і Румунії на західноукраїнських землях. Кооперативний рух.

Економічний розвиток провідних країн світу у повоєнний період.

Економіка країн світу в роки Другої світової війни. Наслідки Другої світової війни Післявоєнне відновлення. Динаміка і структурні зміни господарського розвитку другої половини 40 - 60-х років ХХ ст. Технічний переворот у сільському господарстві. Вплив Другої світової війни на економіку Франції. Відбудова господарства. Повоєнна націоналізація Економічні

підсумки «Плану Маршалла». Модернізація промисловості в 50-х роках. Вплив «Загального ринку» на економіку Франції. Зміна соціальної структури французького суспільства. Посилення нестійкості економічного розвитку Франції в 70-ті роки. Економічний розвиток Франції та початку ХХІ ст. Економічні наслідки Другої світової війни у Великобританії. Поглиблення кризи британської імперії. Післявоєнне відновлення. Часткова націоналізація в Англії. Розвиток економіки в 40 - 50-ті роки. Великобританії в кінці 50 - 60-х рр. Посилення втручання держави в економіку. Фінансові проблеми. Загострення економічних протиріч у 70-ті - на початку 80-х рр. Економічна політика М. Тетчер. Роль Великобританії у сучасному світовому господарстві Економічні наслідки Другої світової війни для Німеччини. Повоєнна реконструкція політичного і економічного життя Німеччини.

Господарство України „періоду застою”.

Економічне становище української економіки на початку 70-х років ХХ ст. Причини уповільнення економічного розвитку. Вплив економічної політики центру на розвиток промисловості та аграрного сектору України. Інфляція, спекуляція, „тіньова економіка”, економічна криза наприкінці 70-х - на початку 80-х рр. Спроби реформування господарської системи в другій половині 80-х років.

Проблеми і труднощі економічного розвитку України на сучасному етапі.

Проблеми соціально-економічного реформування української економіки в перші роки незалежності. Економічне становище держави у другій половині 90-х років. Економічна політика; українського уряду в перші роки незалежності. Розвиток економіки України в ході ринкових перетворень. Грошова реформа 1996 р. Бартеризація економіки. Приватизація. Стан фінансової та інвестиційної сфери. Податкова система і „тіньова економіка”. Зовнішній борг. Економічна думка в сучасній Україні.

Методи навчання

З дисципліни планується проведення таких видів занять, як лекції, семінари. Навчальним планом передбачено також організацію самостійної роботи студентів.

Форми контролю

Проміжний контроль - модульні роботи; підсумковий контроль - іспит; підсумкова оцінка визначається з урахуванням результатів роботи студентів протягом семестру.

НУБіП України

Ф-7.5-2.1.6-24

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра економіки підприємства

ПАКЕТ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

**з дисципліни
“ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ”**

Укладач: к.т.н., доцент Чередніченко О.О.

Київ – 201

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ і
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра економіки підприємства ім. І.Н. Романенка

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ
з дисципліни
“ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ”

Лектор, к.т.н., доцент Чередніченко О.О.

АНОТАЦІЇ ЛЕКЦІЙ З КУРСУ “ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ”

ТЕМА 1. Предмет, методи дослідження економічної історії

Предмет історії економіки та економічної думки. Її місце в системі історичних та економічних дисциплін. Концепції періодизації історії економіки та економічної думки. Економічні відносини: їх суть, розвиток і шляхи вдосконалення. Зміна їх змісту під впливом різноманітних форм власності, господарювання, розвитку конкуренції товаровиробників. Взаємозв'язок соціально-економічних аспектів в історії економіки та економічної думки, їх суть та негативні наслідки в окремі історичні періоди. Загальні та специфічні риси історії економіки та економічної думки в галузях суспільного виробництва і окремих видах діяльності.

Методика історико-економічних досліджень. Критерії періодизації історії економіки та економічної думки. Класифікація методів дослідження.

ТЕМА 2. Господарство первісного суспільства та його еволюція на етапі ранніх цивілізацій

Господарський розвиток за первісної доби. Первісний лад - відправна точка економічного розвитку всіх народів. Загальна характеристика господарської діяльності в умовах «родового комунізму». Етапи еволюції первіснообщинної формації (матріархат, патріархат).

Виникнення землеробства та перехід від привласнюючого господарства до відтворюючого. Трипільська культура. Зародження ремесла. Поява металічних знарядь. Черняхівська культура. Розпад первіснообщинного ладу та перехід до різних економічних структур класового суспільства /рабовласництво, феодалізм/.

ТЕМА 3. Особливості господарського розвитку періоду формування світових цивілізацій (VIII ст. до н.е. - V ст. н.е.).

Особливості розпаду первіснообщинного ладу і формування класового суспільства. Роль природних факторів. Особливості агрокультури. Економічна роль держави на Стародавньому Сході. Характерні риси «азіатського» способу виробництва.

Економічний розвиток Єгипту в епоху Прадавнього царства. Соціально-економічні зрушення епохи Середнього царства. Економічний розквіт єгипетської цивілізації в епоху Нового Царства. Давньоєгипетське рабовласництво та його особливості. Нерабські форми експлуатації вільного населення.

Умови раннього економічного підйому Стародавнього Межиріччя. Господарство Шумеру. Піднесення Аккаду. Економічний устрій Вавилону. Розквіт Старовавілонського царства в період царювання Хаммурапі. Економіка Нововавілонського царства.

Причини раннього економічного підйому Індії. Матеріальна культура Харапської цивілізації. Соціально-економічні наслідки арійського

завоювання Індії. Варновий лад. Економіка Індії в першій половині I тис. до н.е. Роль вільної селянської общини в економічному житті Індії. Економіка імперії Маурів. Особливості рабовласництва в Давній Індії.

Особливості східного рабства. Передумови швидкого економічного піднесення Еллади. Економіка кріто-мікенського світу. Передполісний період. Економіка Стародавньої Греції в період розквіту рабовласницького ладу. Характер грецького рабовласництва. Криза полісного рабовласництва в IV ст. до н.е.

Причини економічного підйому Стародавнього Риму. Царський період у Римській імперії. Економічний розвиток Римської республіки в VI - V ст. до н.е. Економічні наслідки римських завоювань. Наслідки повстання Спартака. Господарський лад Ранньої Римської імперії (I ст. до н.е. - II ст. н.е.). Виникнення колонату. Криза рабовласницького режиму в II ст. н.е. Розпад Пізньої Римської імперії. Причини падіння Римської імперії. Процеси феодалізації.

Господарство грецьких і римських колоній Північного Причорномор'я. Вплив Римської імперії на економічний розвиток Східнослов'янських племен.

Економічна думка Стародавнього Сходу. Стародавньої Греції та Стародавнього Риму

ТЕМА 4. Господарство суспільств Європейської цивілізації в період середньовіччя (V-XV ст.)

Господарство Європи в V-XV ст. загальна характеристика феодального ладу та його періодизація. Землеволодіння і сеньйоріально-селянські відносини. Агрокультура і сільськогосподарська техніка. Середньовічне місто, розвиток ремесла. Торгівля. Кредит. Фінанси.

Економічна думка Середньовіччя. Перші економічні школи. Меркантилізм - теорія і практика. Фізіократи.

Економічний устрій ранньої Візантії (IV - VII ст.). Наслідки слов'янської колонізації. Еволюція феодальної земельної власності у IX - XI ст. Категорії залежного населення. Роль сільської громади. Закріплення залежних селян за маєтками феодалів. Розвиток товарно-грошових відносин і процес розшарування візантійського селянства. Падіння Візантійської імперії.

Господарський лад давніх германців. Економіка франків часів «Саллічної правди». Романо-германський синтез. Виникнення алоду. Аграрний переворот VIII ст. Бенефіціальна система у франкській державі. Феодальний маєток епохи Каролінгів. Французька сеньйорія XI -XIII ст. Зростання французьких міст. Внутрішня торгівля. Перемога абсолютизму. Економіка Франції в період пізнього Середньовіччя.

Генезис феодальних відносин в англо-сакський період. Економічні наслідки норманського завоювання. Закріплення селянства. Феодальне законодавство XII - XIII ст. Розквіт маноріальної системи (XII ст.). Еволюція форм феодальної ренти в XIV - XV ст. Роль повстання Уота Тайлера. Криза кріпосницької системи господарства в XIV - XV ст. «Нове дворянство». Розвиток міського ремесла та торгівля в XIV - XV ст.

Причини пізньої феодалізації німецького села. Закріпачення селянства в IX - XI ст. Роль церкви в системі феодальних відносин. Територіальна експансія німецького феодалізму. Наслідки захоплення слов'янських земель. Феодальний маєток у Німеччині у XII - XIII ст. Форми експлуатації селянства в різних регіонах Німеччини (XIV - XV ст.). Економіка німецьких міст. Соціально-економічні наслідки селянської війни 1525 р. «Друге видання» кріпосництва.

Соціально-економічні передумови формування Давньоруської держави. Господарство українських земель у V - XV ст. Розвиток феодального землеволодіння та основні категорії залежних смердів у Київській Русі. Київська держава X ст. Ремесла. Міста. Торгівля. Фінанси. Київська Русь наприкінці X - середині XII ст. Посилення зв'язків Київської держави з європейським світом.

Відбиття економічної політики київських князів та соціально-економічних уявлень різних верств українського населення Київської Русі у найважливіших літературних джерелах XI - XII ст. Роль християнства у розвитку економічної культури українців; економічні ідеї у «Слові про закон і благодать» київського митрополита Іларіона (XI ст.); економічна дійсність у «Слові» Данила Заточника (кінець XII ст.)

Розвиток продуктивних сил у сільському господарстві та посилення диференціації населення в районі Придніпров'я. Причини феодального роздроблення східнослов'янських земель. Вотчини і «держави». Громади і дворища. Галицько-Волинська держава та її зв'язки з країнами Центральної Європи. Галицько-Волинське князівство у боротьбі за збереження української державності. «Галицько-Волинський літопис» як зведення найвидатніших творів з історії українського й міжнародного права (XIII ст.). Початок внесення у свідомість українців католицької економічної доктрини з початком польської експансії в Галичину (XIII ст.). Держава Романовичів у другій половині XIII - першій половині XIV ст.

Початок формування фільваркової системи господарства в Литовсько-Польський період. Посилення влади панів і закріпачення селян у XIV - XV ст. Виникнення козацьких поселень. Відродження ремесла та його розвиток у XIV - XV ст. Розвиток міст і міського самоврядування. Пожвавлення внутрішніх економічних зв'язків та зовнішньої торгівлі.

Суспільно-економічна думка в Стародавній Русі. Суспільно-економічна думка в період феодальної роздробленості. Розвиток економічної думки в період завершення формування української народності (XIII - XIV ст.).

Тема 5. Формування передумов ринкової економіки в країнах Європейської цивілізації (XVI - перша половина XVII ст.).

Основні аспекти розвитку Європи в період переходу від феодального до індустріального суспільства. Досягнення науки і техніки. Географічні відкриття кінця XV - початку XVI ст. Розпад феодального господарства. Історія індустріальної цивілізації і мануфактурне виробництво. Організація світової торгівлі. Розвиток сільського господарства. Колоніальна торгівля та експансія.

Голландія в XVI - XVII ст. як країна первісного нагромадження капіталу. Соціально-економічні передумови і наслідки Нідерландської буржуазної

революції. Голландія -«показова» капіталістична країна XVII ст. Причини економічного спаду в Голландії.

Англія XVI - XVII ст. як класична країна первісного нагромадження капіталу з переважно промисловим типом капіталістичної економіки. Передумови та наслідки аграрного перевороту в Англії. Огороджування та конверсії. «Криваве» законодавство. Становлення мануфактурного законодавства. Початок колоніальних авантур. Колонізація європейцями Північної Америки. Економіка Північно-Американських колоній.

Соціально-політичний розвиток України в XV - XVI ст. Перехід від середньовічної станової монархії до абсолютизму. Формування буржуазних відносин. Реформація і Контрреформація, їх прояви в Україні. Інтеграція Українських земель у польській державі. Люблінська унія та її наслідки. Загострення національно-релігійних і соціальних суперечностей наприкінці XVI ст. Аграрні відносини в Україні у XVI - першій половині XVII ст.

Українські суспільно-економічні традиції та вплив Заходу, відображені в літописних пам'ятках польсько-литовської доби. Економічні питання у документах церковних та церковноосвітніх інституцій і духовній літературі. Економічний зміст статутів українських братств; соціально-економічний світогляд авторів полемічно-богословської літератури. Погляди Івана Вишенського. Економічна думка часів українського Відродження початку XVII ст. Поширення економічних знань у системі теологічної освіти. Києво-Могилянській колегіум. Наукові гуртки Є. Плетенецького та П. Могили.

ТЕМА 6. Розвиток ринкового господарства в період становлення національних держав (друга половина XVII - перша половина XIX ст.)

Промисловий переворот. Політика протекціонізму та меркантилізму. Індустріалізація. Перші фабрики. Поширення парових машин. Розвиток гірничої промисловості. Розвиток фінансового капіталу. Особливості аграрного розвитку. Ліквідація феодално-кріпосницьких відносин. Майнова диференціація селянства.

Міжнародні економічні відносини. Утворення колоніальних володінь, як фактор формування світового ринку. Міжнародний поділ праці. Внутрішньогалузева спеціалізація. Імпорт сировини з колоніальних країн та експорт капіталу. Міжнародні міграційні процеси. Зміни у валютних відносинах між країнами.

Завершення становлення національних ринків, їх розширення та зміцнення. Зростання ролі банківської справи та кредиту. Розвиток податкової системи. Меркантилізм. Виникнення Російської централізованої держави. Формування всеросійського ринку. Аграрний розвиток країн Центральної та Східної Європи.

Передумови та розвиток промислового перевороту в Англії. Соціально-економічні наслідки промислової революції в Англії. Перетворення Англії у «фабрику світу». Завершення аграрного перевороту. Зміна зовнішньоторговельної політики. Становище промислових робітників. Чартизм.

Особливості генезису капіталізму у Франції. Соціально-економічні передумови і наслідки французької буржуазної революції. Економічні наслідки наполеонівських війн. Особливості аграрного капіталізму у Франції. Специфіка промислового перевороту та його етапи. Збереження аграрно-індустріальної структури господарства. Формування лихварського характеру французького капіталізму. Робітничий рух.

Економічна відсталість Німеччини у XVIII - першій половині XIX ст. Аграрні реформи першої половини XIX ст.

Розпад японського феодалізму. Роль торгово-лихварського капіталу. Переродження дворянства. Мануфактурне будівництво. Ліквідація ізоляції країни.

Класична школа політичної економи, характерні особливості класичної політичної економії. Виникнення класичної політичної економії в Англії і Франції. Економічна теорія фізіократів у Франції. Економічне вчення А. Сміта. Д. Рікардо - економіст епохи промислової революції. Еволюція класичної політичної економії в першій половині XIX ст. Завершення класичної традиції. Економічна думка початку XIX ст. в Англії. Т. Мальтус. Економічна думка початку XIX ст. у Франції. Ж.Б. Сей. Економічне вчення Дж.С. Мілля. Економічна теорія в США. К.Ч. Кері.

Аграрна революція. Мануфактурний період української промисловості. Соціально-економічні наслідки визвольної війни 1648 - 1654 рр. Економічна політика Б. Хмельницького. Економічний стан Лівобережної України за часів гетьманщини. Підвищення рівня агрокультури. Еволюція форм землеволодіння та посилення позиції козацько-старшинської верхівки. Розвиток ремесла. Виникнення нових міст і збільшення міського населення. Зрушення у внутрішній та зовнішній торгівлі після розподілу України в 1654 р. Остаточне закріпачення селян на Лівобережній Україні у другій половині XVIII ст. Зміна правового статусу козацтва. Посилення зв'язків поміщицького господарства з ринком. Посилення експлуатації селян і розповсюдження барщини. Поглиблення соціального розшарування селян і козаків. Подальший розвиток мануфактурної промисловості. Вотчина, посесійна та орендні мануфактури. Об'єднання фінансової системи Лівобережної України з фінансовою системою Росії.

Господарський розвиток Слобідської України. Колонізація Південної України. Господарство Запорізької Січі. Колонізація Запоріжжя та причорноморських степів.

Розвиток українського національного ринку. Фінанси. Подальший розвиток товарності сільського господарства. Обезземелення селянства та еволюція форм феодальної ренти у передреформні десятиріччя XIX ст. Визрівання передумов скасування кріпосницької системи. Соціально-економічне становище Правобережної України. Економіка Галичини під владою Австрії. Реформи Йосипа II. Ідемнізаційний борг. Сервітути. Економічний стан Буковини.

Первісне нагромадження капіталу. Промислове підприємництво поміщиків. Застосування найманої праці і машин. Втягування в ринкові відносини селянського господарства. Обезземелювання селян. Селянські промисли. Занепад поміщицького господарства. Протиріччя індустріального

розвитку в умовах панування феодальної економіки. Економічна політика Миколи I, її результати. Грошово-кредитна реформа С.Ф. Канкріна.

Економічна думка в роки Визвольної війни 1548 - 1654 рр. Розвиток суспільно-економічної думки після Переяславської угоди. Суспільно-економічні погляди Ф. Прокоповича. Літописці Г. Грабянка і С. Величко як ідеологи козацької старшини і шляхетства. Елементи меркантилізму в універсалах, «Стверджувальних грамотах» та міжнародних договорах Б. Хмельницького; у статтях Переяславського договору 1654 р. Відбиття соціально-економічних уявлень козацької доби в історичній літературі другої половини XVII ст. Ідея національного відродження, її історичний та соціально-економічний аспект в історичних розвідках «Краткое описание Малороссии» (1730); «Описание о Малой России» (1751) Г. Пекода; «Краткое описание о козацком малороссийском народе» (1765) П. Симоновича; «Собрание историческое» (1770) С. Лукомського; у творах «Разговор Великороси з Малоросією» (1762) С. Дівовича та «Ода на рабство» (1780) В. Капніста.

Відбиття різних напрямів економічної думки в матеріалах Комісії з укладення нового Положення 1767 - 1768 рр. Відбиття принципів та практики «освіченого абсолютизму». Трактатування завдань економічної політики уряду з позицій меркантилізму. Соціально-економічні уявлення Григорія Сковороди. Філософсько-етичне трактування ним економічних явищ - праці та розподілу її результатів, власності та принципів управління нею тощо Започаткування засад демократичної течії української суспільної думки. Соціально-економічний радикалізм поглядів філософа Я. Козельського. Розуміння ним економічних категорій - праці, капіталу, прибутку, відтворення, власності та ін.

Антиколонізаційний та антикріпосницький зміст «Історії Русів» (20-ті роки XIX ст.) та її вплив на розвиток національно спрямованої демократичної економічної думки. Соціально-економічні програми таємних товариств 20 - 40-х років. Зародження українського народництва та його національної селянської ідеології. Громадський та земський рух. В. Навроцький - перший дослідник економіки Галичини і соціально-економічних наслідків її колонізації.

Тема 7. Ринкове господарство країн Європейської цивілізації в період монополістичної конкуренції (друга половина XIX - початок XX ст.).

Розвиток народного господарства Франції. Крах Другої імперії. Паризька комуна. Аграрні протиріччя. Парцелярне господарство. Причини промислового відставання Франції. Концентрація виробництва та утворення монополій. Темпи концентрації і спеціалізації банківської справи у Франції. Роль Французького банку. Географія вивозу та сфери впливу Французького капіталу.

Втрата Англією промислової монополії. Розширення територіальної експансії та її наслідки. Особливості монополізації економіки. Централізація банківського капіталу. Вивезення капіталу. Аграрна криза та загострення аграрних проблем Великобританії.

Соціально-економічні передумови буржуазної революції у Німеччині 1848 - 1849 рр. та її наслідки. Промисловий переворот, його особливості. «Пруський шлях» розвитку капіталізму в сільському господарстві. Становище робітничого

класу. Причини промислового підйому в Німеччині. Залізничне будівництво. Грюндерство в будівництві. Концентрація виробництва та створення монополій. Концентрація банківської справи. Формування фінансового капіталу. Аграрні протиріччя в Німеччині. Територіальна експансія.

Територіальна експансія США. Внутрішня колонізація. Нерівномірність розвитку Півночі та Півдня США. «Американський» шлях розвитку капіталізму в сільському господарстві. Промисловий переворот у США, його особливості. Передумови громадянської війни в США та її економічні наслідки. Економічний підйом у США в останній третині XIX ст. та його причини. Монополізація економіки. Трестування промисловості. Формування фінансових груп. Вивезення капіталу та боротьба за колоніальні ринки. Розвиток сільського господарства. Аграрна криза останньої чверті XIX ст. та структурні зрушення в аграрному секторі США.

Розпад японського феодалізму. Роль торгово-лихварського капіталу. Переродження дворянства, мануфактурне виробництво. Буржуазна революція 1868 р. і початок «перетворень Мейдзі», аграрна реформа. Особливості генезису капіталізму в Японії. Зміни в соціально-економічному ладі японського села. Капіталістична індустрія та її особливості. «Казенний» капіталізм. Приватизація державних підприємств. Фінансовий капітал та його специфіка. Монополізація промисловості. Експансіоністські спрямування Японії.

Особливості розвитку класичного напрямку політичної економії від середини XIX ст. Переважання теоретичного впливу школи Ж.-Б. Сея та його послідовників, а також Дж. С. Мілля. Своєрідне сприйняття концептуальних засад німецької школи та марксизму. Різні течії у політичній економії. Аналіз теорії цін Д. Рікардо та К. Маркса. Оцінка трудової теорії цінності Маркса, вчення про розподіл, додаткову вартість, експлуатацію та ін. Критика альтернативних теорій (Г. Маклеода, Дж. С. Мілля, Н. Сеніора та ін.).

Критичний напрям політичної економії. Формування соціалістичних ідей. Економічні вчення соціалістів - утопістів. С. Сісмонді - родоначальник економічного романтизму. Економічна концепція П.Ж. Прудона. Економічні погляди К. Родбертуса. Економічна програма Ф. Лассаля. Економічні погляди К.А. Сен-Сімона, П.І. Фур'є, Р. Оуена. Виникнення і розвиток марксистської економічної теорії. Формування і методологія марксистської політичної економії. Основні ідеї "Капіталу" К. Маркса. Теоретичні проблеми економічного вчення марксизму. Німецька національна політична економія. Економічні дослідження нової історичної школи.

ТЕМА 8. Особливості розвитку ринкового господарства в Україні (друга половина XIX - початок XX ст.).

Передумови падіння кріпосного права в Східній Україні в 1861 р. Позиція революційної демократії. Основні положення й економічні наслідки реформи зі звільненням селян (1861 р.) у Російській імперії. Викупна операція. Розшарування селянства. Особливості реформи 1861 р. у Правобережній Україні. Капіталістична еволюція поміщицьких господарств. Розвиток капіталізму в селянському господарстві. Штучне аграрне перенаселення. Столипінська аграрна

реформа. Посилення спеціалізації і товарності сільгоспвиробництва. Економічні погляди народників. Зародження кооперативного руху. Початок промислового перевороту в Україні та промисловий підйом 90-х років XIX ст. Індустріалізація. Промислова політика царизму. Промисловий розвиток західноукраїнських земель. Сільське господарство України в дореформений період. Аграрні реформи та розвиток сільського господарства в 60-х роках XIX ст. - на початку XX ст. Внутрішня і зовнішня торгівля. Фінанси і кредит. Розвиток металургії, вугільної та залізорудної промисловості. Будівництво залізниць. Створення монополістичних об'єднань та акціонерних товариств. Роль іноземного капіталу. Розвиток торгівлі. Товарна номенклатура українського експорту та імпорту. Боротьба протекціонізму і фритредерства. Банківська система. Грошова реформа С. Ю. Вітте. Основні економічні показники розвитку економіки Східної України в 1913 р.

Економічне становище західноукраїнських земель в кінці XIX - на початку XX ст. Стан західноукраїнського селянства. Перенаселення на західноукраїнських землях та еміграція до Америки і Канади. Відставання промислового розвитку Західної України від інших регіонів Австро-Угорської імперії. Колоніальний характер галузевої структури західноукраїнської промисловості.

Стан економіки, рівень освіти та економічних уявлень у Східній та Західній Україні. Поширення ідей економічного лібералізму у Східній Україні та їх модифікація на ґрунті кріпосницької та після реформи 1861 р., напівкріпосницької економічної дійсності. І. Вернадський як історик економічних вчень і теоретик політичної економії класичного напрямку. Вихід уявлень І. Вернадського за межі класичної традиції А. Сміта і його «Очерк теории потребностей» (1857); його погляди на продуктивну працю. Критика соціалізму та общинних уявлень М. Чернишевського. Ідеї економічного лібералізму у працях видатного українського статистика Д. Журавського. Його пропозиції щодо шляхів розвитку сільського господарства, промисловості, фінансової політики держави, реформування соціально-економічних відносин. Праця П. Цехановського «Значение Адама Смита в истории политико-экономических систем». Розвиток поглядів класиків на працю та її соціальна інтерпретація М. Вольським. Київська «Реально-психологічна школа». Політико-економічна концепція її засновника М. Бунге. Еволюція його уявлень щодо класичного принципу повної свободи економічної діяльності. Особливості підходу до проблеми державного втручання в економіку. Пояснення ціноутворення, виробництва й розподілу на основі теорії попиту - пропозиції. Питання економічної політики у працях Д. Піхна. М. Зібер - перший науковий популяризатор вчення К. Маркса в Росії та Україні. Погляди М. Косовського на місце економічної теорії марксизму у розвитку класичної школи. Інтерпретація окремих положень теорії К. Маркса у працях С. Подолинського; його соціалістичні уявлення. Створення ним власної енергетичної теорії праці. «Закон Подолинського» з точки зору сучасних теорій енергозберігаючої економіки.

Пореформені соціально-економічні проблеми в журналі «Основа». Економічні погляди революційної та радикальної демократії. Ліберально-народницька

економічна думка. Внесення М. І. Туганом-Барановським у наукову свідомість засад австрійської школи у праці «Учение о предельной полезности хозяйственных благ, как причине их ценности» (1890). Перша спроба синтезу М. І. Туганом-Барановським теорії трудової цінності з теорією граничної корисності в дусі А. Маршалла. Розвиток теорії потреб на підставі теорії граничної корисності О. Білімовичем. Погляд на соціальний аспект розподілу. Теорія промислових криз М. І. Тугана-Барановського як перша в світі теорія економічної кон'юнктури; його внесок у монетарну економіку в аспекті становлення неокласичного синтезу.

Досліди економічного стану Галичини, її сільського господарства, різних форм землеволодіння та їх ефективності тощо у працях В. Будзиновського, Д. Танячкевича, В. Барвінського та інших західноукраїнських діячів. Їхні погляди на шляхи реформування економіки, підтримки українського селянства, розвитку кооперації, кредиту. Економічні ідеї в революційно-демократичному та соціалістичному рухові в Україні та їх національна особливість. Економічні погляди та соціально-економічні програми українського відродження у працях І. Франка, М. Павлика, О. Терлецького. Економічні та соціалістичні концепції галицьких соціал - демократів Ю. Бачинського. В. Левинського, Р. Яросевича.

Внесок економістів - соціалістів в історію економічної думки. Праці з історії економічних вчень М. Бунге, М. Тугана-Барановського, Т. Осадчого, В. Левитського, П. Ляшенка, О. Миклашевського, П. Єфименко, М. Грушевського, В. Модзалевського та ін. Аграрні економічні проблеми у працях українських економістів В. Косинського, Ф. Щербини, М. Левитського, П. Ляшенка, Т. Осадчого, а також теоретиків та істориків української сільськогосподарської кооперації К. Мацієвича, Б. Матроса, В. Доманицького, К. Маньковського та ін. Внесок економістів соціальної школи у дослідження проблем монополій та відповідної економічної політики. Різні концепції ролі монополій в еволюції капіталістичного суспільства.

Загальні умови і основні напрями розвитку економічних досліджень в Україні. Витоки і напрями формування основних політико-економічних шкіл.

ТЕМА 9. Господарство в період державно-монополістичного розвитку суспільств Європейської цивілізації (перша половина ХХ ст.).

Економічні наслідки Першої світової війни для економіки Франції. Промисловий підйом у 20-ті роки ХХ ст. та його причини. Посилення процесу концентрації виробництва і капіталу. Становище в аграрному секторі. Економічна криза 1930 - 1934 рр. Соціально-економічна політика уряду Народного фронту.

Вплив Першої світової війни на англійську економіку. Економічний застій в повоєнне десятиріччя. Зовнішньоекономічне становище Англії. Посилення процесу централізації капіталу. Вплив світової економічної кризи 1929 - 1933 рр. на англійську економіку. Передвоєнна депресія. Аграрні проблеми. Валютно-фінансова політика.

Економічні наслідки Першої світової війни для німецької економіки. Посилення державного регулювання економіки. Версальська система.

Післявоєнна розруха. Інфляція. План Дауеса. План Юнга. Криза 1929 - 1933 рр. в економіці Німеччини. Економічна політика фашизму. Мілітаризація німецької економіки.

Вплив Першої світової війни на економіку США. Промисловий підйом 20-х років XX ст. Стабілізація народного господарства. Світова економічна криза 1929 - 1933 рр. «Новий курс» Ф. Рузвельта та його значення. Загострення аграрної кризи. Зовнішньоекономічна експансія США.

Вплив Першої світової війни на економіку Японії. Промисловий підйом 20-х років XX ст. Завершення формування дзайбацу. Криза 1929 - 1939 рр. Мілітаризація економіки. Роль Японії в підготовці до Другої світової війни.

Маржиналізм. Становлення неокласичної традиції в економічній теорії. Попередники маржиналізму. Маржинальна революція. Австрійська школа маржиналізму. К. Менгер, О. Бем-Баверк, Ф. Візер. Економічні погляди А. Маршалла: кембриджська школа. Економічне вчення Дж.Б. Кларка: американська школа. Лозаннська школа. Л. Вальрас, В. Парето. Кейнсіанство та його еволюція. Історичні передумови виникнення кейнсіанства. Економічне вчення Дж.М. Кейнса. Еволюція кейнсіанства.

Економічне становище України в 1914 - 1921 рр. Економічні наслідки Першої світової війни для української економіки. Соціально-економічна політика Центральної Ради. Посилення кризових явищ в економіці. Брестський мирний договір. Ліквідація Центральної Ради і утворення Української гетьманської держави. Економічні заходи гетьманського уряду. Крах гетьманського уряду і утворення Директорії. Економічна програма і земельний закон Директорії.

Розпад Австро-Угорської імперії та утворення нових європейських держав. Становище й статус українців у Польщі, Румунії та Чехословаччині. Соціально-економічне становище Західноукраїнських земель. Основні напрямки розвитку. Аграрний характер економіки. Аграрні реформи у Польщі, Румунії та Чехословаччині. Погіршення становища українських селян як наслідок цих реформ.

Історичні чинники нового, відмінного від світового, етапу розвитку економічної думки в Україні. Формування її офіційного, ортодоксально-марксистського напрямку, альтернативного традиційній науці. Уявлення представників офіційної думки про позаринкову модель соціалізму та економіку «перехідного періоду». Погляди на власність, усупільнення, ринок, ринкові важелі, соціалістичне планування.

Основні напрями розвитку економічної теорії в період 1917 - кінця 20-х років. Основні течії суспільно-економічної думки та стан їх вивчення в сучасній українській історико-економічній літературі. Особливості розвитку економічної думки в Україні напередодні жовтневих подій і в роки «воєнного комунізму». Економічна думка в часи переходу до нової економічної політики. Основні напрями й характер еволюції економічної теорії в Україні в роки наростання державного тоталітаризму. Характеристика економічної думки в період утвердження командно-адміністративної системи (30 - 50-ті роки XX ст.). Об'єктивні та суб'єктивні причини утвердження сталінщини та формування командно-адміністративної економічної системи. Негативний вплив

сталінщини на розвиток економічної теорії. Суперечливість розвитку економічної науки в Україні.

ТЕМА 10. Розвиток національних економік країн Європейської цивілізації в системі світового господарства під впливом науково-технічної революції (друга половина ХХ ст.).

Економіка країн світу в роки Другої світової війни. Наслідки Другої світової війни. Післявоєнне відновлення. Динаміка і структурні зміни господарського розвитку другої половини 40 - 60-х років ХХ ст. Технічний переворот у сільському господарстві. Посилення державного регулювання економіки. Остаточний розпад колоніальної системи. Зміни напрямів зовнішньоекономічних зв'язків. Новий етап націоналізації та його соціально-економічні результати. Нові індустріальні країни: їх становлення та економічний розвиток.

Вплив Другої світової війни на економіку Франції. Відбудова господарства. Повоєнна націоналізація. Економічні підсумки «плану Маршалла». Модернізація промисловості в 50-х роках. Технічний переворот у сільському господарстві. Посилення державного регулювання економіки. Економічна політика голлізму. Посилення концентрації та централізації капіталу. Остаточний розпад колоніальної системи. Зміни напрямків зовнішньоекономічних зв'язків. Зміна соціальної структури французького суспільства. Посилення нестійкості економічного розвитку Франції в 70-ті роки. Соціально-економічна політика блоку лівих сил після переходу до влади на початку 80-х років. Новий етап націоналізації та її соціально-економічні результати.

Економічні наслідки Другої світової війни для економіки Великобританії. Поглиблення кризи британської імперії. Післявоєнне відновлення. Часткова націоналізація в Англії. Розвиток економіки в 40 - 50 рр. Особливості державного регулювання англійської економіки. Зрушення в промисловості. Індустріалізація сільського господарства. Уповільнення темпів економічного розвитку Великобританії в кінці 50 - 60-х років. Посилення втручання держави в економіку. Фінансові проблеми. Загострення економічних протиріч у 70-ті на початку 80-х рр. Погіршення зовнішньоекономічних позицій Великобританії. Економічна політика М. Тетчер.

Економічні наслідки Другої світової війни для економічного розвитку Німеччини. Післявоєнна реконструкція економічного і політичного життя Німеччини. Утворення ФРН. Економічні заходи окупаційних властей. Грошова реформа 1949 р. «План Маршалла» та його роль у відродженні німецької економіки. Західнонімецьке «економічне диво» 50-х рр. і фактори, що його зумовили. Розвиток промисловості. Формування капіталістичного аграрно-промислового комплексу. Нестійкість економічного розвитку ФРН у 60-ті рр. Нові форми і методи державного регулювання економіки. Розвиток сільського господарства. Економічний розвиток ФРН у 70-ті - на початку 80-х рр. Місце ФРН у світовому капіталістичному господарстві. Зовнішньоекономічна експансія ФРН.

Економічні наслідки Другої світової війни для господарства США. Посилення позиції США у світовому капіталістичному господарстві. Післявоєнні реконструкції. Циклічний розвиток економіки США наприкінці 40-х і протягом 50-х років. Посилення державномонополістичного регулювання економіки США. Економічний підйом 60-х років. Вплив науково-технічної революції на розвиток економіки США. Структурні кризи та їх вплив на економічний розвиток США в 70-ті - на початку 80-х років. Економічна політика адміністрації Р. Рейгана та її результати.

Наслідки розгрому Японії. Значення післявоєнних реформ. Політика окупаційних властей США. Програма Доджа і Шоупа. Вплив війни в Кореї на відновлення японської економіки. Соціально-економічні передумови перетворення Японії в один з головних центрів світового капіталістичного господарства. Структурні зрушення в промисловості. Особливості концентрації виробництва. Відставання сільського господарства. Роль державного регулювання. Зростання зовнішньоекономічної експансії. Національні особливості японської економіки. Переплетення циклічних і структурних факторів у 70-ті роки. Пріоритетний розвиток наукомістких галузей. Значення експорту капіталу і його основні напрямки.

ТЕМА 11. Світове господарство на етапі інформаційно-технологічної революції (кінець ХХ - початок ХХІ ст.).

Роль Великобританії у світовому господарстві ХХІ ст.

Соціально-економічні наслідки об'єднання Німеччини. Економічний розвиток Німеччини на початку ХХІ ст.

Зовнішньоекономічна та валютно-фінансова політика адміністрації Б. Клінтона. Розвиток господарства США наприкінці ХХ - початку ХХІ ст.

Економічний розвиток Японії у ХХІ ст.

ТЕМА 12. Економічний розвиток України в умовах радянської економічної системи.

Встановлення радянської влади в Україні. Націоналізація землі, промислових підприємств і торгівлі більшовицьким режимом. Політика «воєнного комунізму». Дискусії щодо доцільності запровадження політики «воєнного комунізму» в Україні. Зародження планової системи. Розробка плану ГОЕЛРО, районування та його вплив на економіку України. Загострення економічних і соціальних суперечностей як результат політики «воєнного комунізму». Перехід від політики «воєнного комунізму» до економічних методів організації виробництва та споживання в роки НЕПу. Аналіз соціально-економічних причин переходу до НЕПу. Відновлення товарно-грошових відносин і ринку та їх роль у піднесенні економіки України. Значення приватного капіталу.

Нова економічна політика і відбудова народного господарства України у 20-х роках ХХ ст. Продподаток як система відносин між селянством і державою. Форми власності в сільськогосподарському виробництві. Відродження кооперації, аналіз різних її форм, їх роль у відбудові аграрного сектора України. Перебудова

системи управління промисловістю, госпрозрахунок. Шляхи організації промисловості за різними формами власності. Спроби залучення іноземного капіталу (консесії). Утворення союзного держплану, Української економічної ради та Укрдержплану, а також планових комісій на місцях. Біржі праці, безробіття. Торгівля у відбудовний період, її форми. Зростання внутрішнього товарообігу, поступове його одержавлення. Вплив державної монополії зовнішньої торгівлі на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків. Грошова реформа 1922 - 1924 рр. Утворення Держбанку та системи спеціалізованих банків. Форми фінансово-кредитного регулювання багатокладної економіки. Згорання НЕПу.

Сталінська індустріалізація та її наслідки. Дискусії з проблем нагромадження коштів для індустріалізації. Перехід до перспективного директивного планування. Основні етапи індустріалізації та їх відмінні риси. Переважний розвиток важкої індустрії, зміна її структури. Темпи та масштаби розвитку економіки, зміни галузевої структури, зрушення в розміщенні продуктивних сил. Одержавлення різних форм селянської кооперації. Колективізація сільського господарства. Знищення міцного селянського господарства та соціально-економічні наслідки цієї політики. Продовольча ситуація в першій половині 30-х років. Голодомор 1933 р. Кредитна та податкова реформи 1929 - 1933 рр. Перехід до галузевої системи управління промисловістю. Екстенсивний характер її розвитку. Згорання товарно-грошових відносин, модифікація системи НЕПу у командно-адміністративну господарську систему. Розвиток народного господарства в умовах тоталітарного режиму та командно-адміністративної системи. Форми організації управління основними галузями виробництва. Стан фінансово-кредитної системи. Становище у невиробничій сфері. Остаточне витіснення з товарообігу приватного капіталу. Проблеми зовнішньоторгових контактів. Зростання ролі примусової праці. Зміни в соціально-економічній структурі населення. Основні підсумки соціально-економічного розвитку України в роки довоєнних п'ятирічок і її роль в економіці СРСР.

Народне господарство УРСР у другій половині 30-х років ХХ ст. Західноукраїнські землі в 20 - 30-х роках. Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки та економічна політика її уряду. Анексія західноукраїнських земель Польщею, Румунією та Чехословаччиною, їх другорядні позиції в національних економічних комплексах цих держав. Стан сільського господарства і колонізаторська політика Польщі, Чехословаччини і Румунії на західноукраїнських землях. Кооперативний рух. Повоєнна відбудова промисловості. Негативний вплив світової економічної кризи 1929 - 1933 рр. на економіку Західної України. Застійні явища в промисловому розвитку. Зростання безробіття.

Возз'єднання українських земель в єдиній державі, його етапи. Соціально-економічні наслідки приєднання західноукраїнських земель та Буковини до УРСР у 1939 р. Економічна політика радянського уряду. Націоналізація землі і початок колективізації, націоналізація промисловості. Господарство України в роки Другої світової війни. Перебудова транспорту, сільського господарства, торгівлі, постачання населення в роки війни. Бюджет та грошове господарство. Ленд-ліз.

Евакуація промисловості України на схід, посилення централізації управління та розвиток воєнного виробництва на базі евакуйованих підприємств. Збитки, заподіяні війною народному господарству України. Початок відбудови господарства у звільнених районах.

Відбудова і розвиток промисловості після війни. Джерела відбудови народного господарства України, відновлення його довоєнної структури. Першочергова відбудова та розвиток важкої промисловості і транспорту, створення нових виробництв. Стан сільського господарства. Фінанси, кредит, добробут. Участь України у світогосподарських зв'язках. Голод 1946 - 1947 рр. Грошова реформа 1947 р. Колективізація та індустріалізація Західноукраїнських земель.

Соціально-економічний розвиток України в 50 - 60-ті роки. Структурні зрушення в народному господарстві. Розвиток прогресивних галузей економіки. Зростання обсягів промислового виробництва. Створення атомної і ракетної промисловості. Технічне переозброєння транспорту. Перехід від галузевого до територіального планування та управління. Наслідки створення раднаргоспів. Стан сільського господарства. Заходи, спрямовані на зміцнення економіки колгоспів і радгоспів та їх результати. Освоєння цілини і участь в цьому України. Спроби теоретичного обґрунтування необхідності реформ адміністративної системи. Початок дискусії про госпрозрахунок та товарно-грошові відносини. Характерні риси й особливості розвитку української економіки наприкінці 50-х та у 60-ті роки. Елементи волюнтаризму в теоретичному і практичному керівництві народним господарством. Розвиток промисловості, транспорту, будівництва. Структурні, кількісні та якісні зрушення у найважливіших галузях економіки. Головні напрями НТП.

Нагромадження протиріч у промисловості і сільському господарстві. Криза планової системи господарювання і спроби її часткового вдосконалення в середині 60-х, а також наприкінці 70-х років. Обґрунтування концепцій господарської реформи (1965 р.). Повернення до галузевої системи планування та управління (1966 р.). Спроба переходу до економічних методів господарювання наприкінці 60-х років. Здійснення економічної реформи в Україні та причини її невдачі.

Економіка України в 70 - 80-ті роки. Загальна характеристика економічного розвитку республіки. Уповільнення темпів економічного зростання. Розвиток промисловості, транспорту, сільського господарства. Зниження економічної ефективності й уповільнення НТП. Загострення соціально-економічних проблем. Причини та форми застійних явищ у соціально-економічному житті наприкінці 70-х - першій половині 80-х років. Консервація існуючого господарського механізму. Подальше падіння ефективності виробництва. Спроба перебудови народного господарства у другій половині 80-х років. Основні заходи господарської реформи. Курс на інтенсифікацію та прискорений розвиток НТП. Спроба впровадження змін в інвестиційну політику; перехід від командно-адміністративних до економічних методів управління; підвищення ефективності виробництва тощо. Основні наслідки та результати. Виникнення різних форм власності в народному господарстві.

Концепція змішаної соціалістичної економіки у працях економістів немарксистського напрямку. Проблеми збереження ринку, цінового механізму, конкуренції, різних форм власності, традиційної фінансово-кредитної системи тощо у працях Я. Діманшетина, О. Звоницького, В. Зейлінгера, К. Клопотова, Л. Діца, М. Соболева, Л. Яснопольського, О. Золотарьова, П. Покорського, Ю. Каменського та ін. Розробка економістами немарксистської школи теорії прогнозованого генетичного планування, обґрунтування його наукових засад. Розвиток кон'юнктурних спостережень. Аналіз неефективності та негативного впливу на господарство України централістської економічної політики керівництва СРСР, позаекономічних методів управління та перерозподілу матеріальних і фінансових ресурсів української економіки } працях Л. Яснопольського, С. Фесенка, В. Доброгаєва, М. Волобуєва. Ліквідація немарксистського напрямку в економічній науці на рубежі 20 - 30-х рр. Винищення економістів) 30-ті роки. Продовження досліджень в галузі української економіки на еміграції. Основні галузі дослідження цих та інших економістів.

Економічна думка 60-х - початку 90-х років ХХ ст. Осмислення процесу розвитку економічної науки. Основні напрями розробки проблем економічної теорії в українській економічній літературі 60 - 70-х років. Формування в економічній літературі 80-х років засад якісно нової концепції розвитку економіки. Економічна думка українського зарубіжжя.

Утвердження офіційного напрямку в теоретичних дослідженнях (30 - 50-ті роки ХХ ст.). Аналіз теоретичних проблем торкався таких питань, як планування, дія закону вартості за соціалізму, основний економічний закон соціалізму, соціальне відтворення та ін. Характер зміст цих досліджень. Сучасна їх оцінка. Пожвавлення теоретичних досліджень у 60 - 80-ті роки Спроби розв'язати найболючіші економічні проблеми. Дослідження проблем закономірностей суспільного розвитку, проблем власності. Відмінна від попередньої постановка проблема відтворення суспільного виробництва. Спроби переглянути засади товарно-грошових відносин. Остаточна криза марксистської політичної економії як обґрунтування практики соціалістичного будівництва. Початок формування економічних концепцій на нових теоретичних засадах.

ТЕМА 13. Формування основ ринкового господарства в Україні (90-ті роки ХХ ст.).

Економіка України після проголошення незалежності. Труднощі розвитку її народного господарства та їх причини: економічна залежність від республік колишнього Союзу, особливо Росії, розрив господарських зв'язків, що існували: нестача основних паливно-енергетичних ресурсів; значна частка воєнно-промислового комплексу в промисловості України. Конверсія. Важке становище сільського господарства.

Загострення економічної кризи в Україні та падіння життєвого рівня населення. Спроби вдосконалення кредитно-фінансової системи. Вихід з «рубльової» зони. Збільшення бюджетного дефіциту. Прийняття соціальних програм. Загострення

економічних проблем та пошук шляхів їх подолання. Урядові та альтернативні програми виходу з економічної кризи.

Економічна політика президентів Л. Кравчука та Л. Кучми. Грошова реформа 1996 р. і шляхи підтримання курсу гривні.

Господарство України у XXI ст. Основні тенденції економічного розвитку України у перспективі.

Розвиток економічної теорії в сучасній Україні.

Навчально-методична література з дисципліни

Основна література

1. Ковальчук В.М., Лазарович М.В., Сарай М.І. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. - К.: Знання, 2008.
2. Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу. Підруч./ За ред. Б.Д. Лановика. - К.: Вікар, 2006, - 495 с.
3. Леоненко П.М., Юхименко П.І. Історія економічних учень: підручник. - 2-ге вид., перероб. і доп. — К. : Знання, 2008.
 4. Овечкіна О.А., Бугайова І.М., Іванова К.В. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. – Л., 2009.
 5. Тимочко Н.О. Економічна історія України. – К.: КНЕУ, 2005. – 204 с.
 6. Чайковський В. Економічна історія світу і України: Навч. посіб. – Тернопіль, 1997.
 7. Юхименко П.І., Леоненко П.М. Економічна історія: Навч. посіб. – К.: Вікар, 2006. – 341 с.
Додаткова література
 8. Єфремов В.В. Історія економічних учень. Від стародавніх часів до становлення економічної науки – Ніжин: Видавництво НДПУ ім. Миколи Гоголя, 2004. – 113 с.
 9. Історія економіки та економічної думки: Курс лекцій/ С.В. Степаненко, В.М. Феценко, С.Н. Антонюк, Н.О. Тимочко та ін. – К.: КНЕУ, 2006, - 664 с.
 10. Історія економіки та економічної думки: Навч.-метод. посіб. для сам. вивч. дисц./ С.В. Степаненко, В.М. Феценко, С.Н. Антонюк, Н.О. Тимочко та ін. – К.: КНЕУ, 2008, - 248 с.
 11. Калина А.В. Економічна історія: Навч. посіб. для дистанц. навч. – К.: Ун-т «Україна», 2007. – 246 с.
 12. Кириленко В.В., Стрішенець О.М., Фаріон М.М., Чирак М.В., Вергелес Т.І. Історія економічних вчень: навч. посіб. для студентів ВНЗ. - Т.: Економічна думка, 2008.
 13. Реверчук С., Полулях І. Історія економічних вчень: Навч. посіб. - Л.: Тріада плюс, 2007.
 14. Степаненко С.В., Маслов А.О., Лавриненко В.М., Тимочко Н.О., Вітер І.І. Історія економіки та економічної думки: Курс лекцій. - К.: КНЕУ, 2006.
 15. Степаненко С.В., Феценко В.М., Антонюк С.Н., Тимочко Н.О., Лавриненко В.М. Історія економіки та економічної думки: навч.-метод. посіб. для сам. вивчення дисципліни. - К.: КНЕУ, 2008.
 16. Теліщук М.М. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. для студентів ВНЗ. - Ірпінь, 2008.
 17. Теліщук М.М. Економічна історія: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ ДПА України. – Ірпінь, 2006. – 458 с.

Методичне забезпечення

1. Чередніченко О.О. Індивідуальні завдання для самостійної роботи студентів з дисципліни «Історія економіки та економічної думки», ВЦ НУБіП України, 2014. – 53 с.
2. Чередніченко О.О. Конспект лекцій з дисципліни «Історія економіки та економічної думки», К.: ЦП Компрінт, 2018. – 58 с.
3. Чередніченко О.О. Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять з дисципліни «Історія економіки та економічної думки», К.: ЦП Компрінт, 2018. – 24 с.

Рекомендована література

1. Злупко Степан Миколайович. Економічна історія України [Текст]: навч. посібник / С.М. Злупко. - К. : Знання, 2006. - 367 с.
2. Лановик Богдан Дмитрович. Економічна історія України і світу [Текст]: підручник / Б.Д. Лановик, З.М. Матисякевич, Р.М. Матейко; За ред. Б.Д. Лановика. - 8-ме вид., перероб. і доповн. - К. : Вікар, 2006. - 495 с.
3. Царенко Олександр Михайлович. Економічна історія України і світу [Текст]: навч. посібник для студ. вузів / Олександр Михайлович Царенко, А.С. Захарчук. - Суми : Університетська книга, 2001. - 310 с.
4. Черкашина Ніна Костянтинівна. Економічна історія [Текст]: навч. посібник / Н.К. Черкашина. - К. : ЦУЛ, 2002. - 194 с.
5. Юхименко Петро Іванович. Економічна історія [Текст]: навч. посібник / П.І. Юхименко. - 2-ге вид., стереотип. - К. : Вікар, 2006. - 341 с.